

*Кужим А.В., студентка гр. 301–ГФ
Наук. керівник: Дмитренко О.В,
к.філол.н., доцент кафедри іноземних мов
Полтавського національного технічного
університету імені Ю.Кондратюка*

РУЙНУВАННЯ МІФІВ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА У ПРОЗІ ЕЛЬФРІДИ ЄЛІНЕК

Сучасна австрійська письменниця, лауреат Нобелівської премії 2004 року в галузі літератури Ельфріда Єлінек є автором численних прозових, поетичних і драматичних творів, найвідоміші з яких – романи «Коханки», «Піаністка», «Хтивість», «Діти мертвих», «Ми лише приманка, baby» – вже стали надбанням світової літератури.

Творчість Е. Єлінек всебічно вивчається літературознавцями. Це можна спостерігати на прикладі великої кількості рецензій та критичних відгуків на її твори, а також у створенні дослідницького центру імені Е. Єлінек при Віденському університеті. Найбільш відомі зарубіжні дослідники її творчості – М. Бруннер, А. Доль, К. Гюртлер, М. Фішер, Ж. Хоффман, Е. Шпанланг, М. Янц, а також російські вчені А. Воротнікова, А. Плахіна, Л. Коршунова. Підтвердженням наукового інтересу до творчості Е.Єлінек в українському літературознавстві слугує кандидатська дисертація Полтавського вченого Григоренко О.В., низка її статей і наукових публікацій, а також переклад українською мовою окремих творів австрійської письменниці. Предметом досліджень науковців неодноразово поставали інтертекстуальність, критика суспільства, а також мовна майстерність Е. Єлінек.

Приваблювали вчених у творчості Е.Єлінек також феміністські ідеї та гендерні стосунки, адже центральною темою багатьох її творів є місце жінки у сучасному суспільстві, у родині, якій під впливом усталених стереотипів нав'язують певну модель поведінки.

Метою даної статті є проблема руйнування сучасних міфів, відображених в прозових творах Ельфріди Єлінек.

Актуальність роботи зумовлена необхідністю подальшого вивчення творів австрійської письменниці та критичного узагальнення приватних спостережень за її текстами, які з'явилися за останні роки. Адже тема руйнування міфу, яка є центральною у творчості Е.Єлінек, набуває взагалі, і в літературі зокрема, особливого значення в наш час.

Письменницький дар у поєднанні з активною життєвою позицією визначають специфіку творчості Е.Єлінек, за словами письменниці, як «процес руйнування міфів у дусі Ролана Барта». Суттєвим елементом методологічної бази даної роботи є праця Р. Барта «Міфології» з його узагальнюючою теоретичною статтею «Міф сьогодні».

Як зазначає Григоренко О.В., «уже в есе «Нескінченна невинність» Єлінек почала експериментувати із бартівською методикою – опис міфу, його аналіз та результат припиняють бути експліцитними у тексті, «міф» переповідається і руйнується водночас» [2, с. 110].

Матеріалом дослідження слугували, перш за все, романи Е. Єлінек 1970-1980 рр.: «Міхаель. Молодіжна книга для інфантильного суспільства» (1972), «Коханки» (1975), «Перед зачиненими дверима» (1983) і «Хтивість» (1989), які найбільш яскраво розкривають інтенцію автора до руйнування міфів, які панують у сучасному суспільстві і визначають модель поведінки.

На думку Г. Почепцова, сучасне суспільство не може існувати без міфів, оскільки, як вважає науковець, «міфи створюють фундамент світу, в якому ми живемо та належать до числа прихованих феноменів, які потребують їх ідентифікації, розуміння і дешифрування. Прагнення дистанціюватися від міфу і зруйнувати його, і в той же час, нагальна потреба в ньому – такий взаємозв'язок між сучасною літературою та міфом...» [6, с. 174].

Задля руйнування міфів Ельфріда Єлінек використовує у своїх творах не лише стильові, композиційні, але й мовні прийоми (повтор, метафора, анафора тощо), що руйнують кліше і стереотипи, а також зовнішні ознаки оформлення тексту (відсутність великих букв, притаманних німецьким іменникам, пунктуації, абзаців, прямої мови та ін.). Однак інколи гра слів авторки немає безпосереднього міфоруїнивного змісту, а є лише експериментом з формою і підтвердженням її мистецького володіння словом, неначе письменниця насолоджується своєю роботою з мовним матеріалом.

Отже, вся творчість Е. Єлінек орієнтована на руйнування стереотипів суспільної свідомості, про що вона відкрито заявляє: «Мої тексти – руйнування міфу. Я хочу повернути речам їхню історію та правду» [3, с. 23]. Ця творча спрямованість Єлінек відзначена і в висновку Нобелівського комітету: «За музичний потік суперечливих голосів у романах і драматичних творах, які з надзвичайною художньою майстерністю викривають абсурдність громадських забобів та їх всепоглинаючу владу над людьми».

Література

1. Барт Р. Мифологии / Ролан Барт; [пер. с фр., вступ. сл. и коммент. С.Зенкина]. – М. : Издательство имени Сабашиновых, 2004. – 320 с.
2. Григоренко О.В. Перечитування класики: методика трансформації класичної поезії в романах Ельфріди Єлінек / О.В. Григоренко // Вісник Львівського університету. Серія іноземні мови, 2012. – Вип. 20. – Ч. 1. – С. 110-114.
3. Елинек Э. «Я ловлю язык на слове...»: интервью с австрийской писательницей – лауреатом Нобелевской премии 2004 года / А. Белобратов // Иностранная литература. – 2005. – № 7. – С. 23.
4. Залесова-Докторова Л. Эльфаида Елинек – совесть австрийской нации / Л. Залесова-Докторова // Звезда. – 2005. – № 3. – С. 91.
5. Козлов Ю. Мужчины наградили нобелевской премией феминистку / Ю.Козлов // Эхо планеты. – 2004. – № 42/43. – С. 45.
6. Почепцов Г.Г. Теория коммуникации / Г.Г.Почепцов. – М : Рефл-бук; Киев : Ваклер, 2003. – С. 355.